

Νεοελληνική Συλλογή στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του Harvard

Rhea Karabelas Lesage,

Προϊσταμένη και Βιβλιογράφος Νεοελληνικών

Βιβλιοθήκη Widener της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης του Harvard

karabel@fas.harvard.edu

(Μετάφραση: Εύα Σεμερτζάκη)

Η Νεοελληνική συλλογή στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του Harvard χρονολογείται από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα και είναι από τις μεγαλύτερες και πιο πλούσιες συλλογές του είδους της εκτός Ελλάδος. Είναι δύσκολο να δοθεί επακριβής αριθμός των τόμων που απαρτίζουν τη Νεοελληνική συλλογή, αφού είναι ενσωματωμένοι στα αναρίθμητα αποκτήματα της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης του Harvard, η οποία αποτελείται από εννέα μεγάλες βιβλιοθήκες και όλες μαζί υπερβαίνουν τα 10 εκατομμύρια τόμους. Η Envo Layton (πέθανε το 2005), πρώτη βιβλιοθηκονόμος στο Harvard εξέδωσε δύο σπουδαίες μελέτες για την ιστορία και περιγραφή της Νεοελληνικής συλλογής. Το άρθρο που έχει τίτλο "The Modern Greek Collection in the Harvard College Library," *Harvard Library Bulletin*, 19(3), (1971), pp. 221-243, παρέχει λεπτομερή ανάλυση της ιστορίας και των δυνατών σημείων της συλλογής. Επιπλέον ο κατάλογός της για την έκθεση: *Five Centuries of Books and Manuscripts in Modern Greek: A Catalog of an Exhibition at the Houghton Library December 4, 1987 through February 17, 1988*, Cambridge, Mass.: Harvard College Library, 1990 (<http://www.hup.harvard.edu/catalog/LAYFIV.html>), προσφέρει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των πολλών θησαυρών που στεγάζονται στην πασίγνωστη βιβλιοθήκη σπανίων βιβλίων και χειρογράφων του Harvard, τη Βιβλιοθήκη Houghton.

Αν και το όνομα «Νέα Ελληνικά» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη συλλογή, πρέπει να σημειωθεί ότι οι ιστορικοί έχουν τοποθετήσει το έτος 1453, άλωση της Κωνσταντινούπολης, ως την αρχή της σύγχρονης Ελλάδος. Αυτή η χρονολογία, όμως, δεν περιορίζει την έκταση της Νεοελληνικής συλλογής. Η συλλογή προσφέρει ποικιλία πηγών που είναι απαραίτητες για την υποστήριξη της έρευνας και διδασκαλίας στο Harvard και στην ευρύτερη επιστημονική κοινότητα. Τα αποκτήματα του Harvard στις μεγαλύτερες θεματικές ενότητες της ελληνικής βιβλιογραφίας είναι εντυπωσιακά. Περιλαμβάνουν χειρόγραφα και σπάνιες έντυπες εκδόσεις λειτουργικών και ιδιωματικών κειμένων του 16^{ου} μέχρι τον 18^ο αιώνα από τη Ρώμη, Βενετία, Κωνσταντινούπολη, Βουκουρέστι και Ιερουσαλήμ. Είναι αναρίθμητο το υλικό που καλύπτει την ιστορία και το δόγμα της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, τον Ελληνικό Διαφωτισμό, τους δυτικούς περιηγητές στην Ελλάδα και την Ανατολή και υλικό σχετικό με τη Φιλική Εταιρεία και την Ελληνική Επανάσταση. Η συλλογή περιλαμβάνει ελληνικές εκδόσεις των αρχών του 20^{ου} αιώνα από την Αλεξάνδρεια και σπάνια περιοδικά του 19^{ου} αιώνα από τη Μικρά Ασία, όπως *Ο Φιλόκαλος Σμυρναίος*, *Εφημερίς*

Κωνσταντινουπόλεως και ο Μέντωρ. Η Βιβλιοθήκη Houghton καυχείται για τις πρώτες εκδόσεις μεγάλων ποιητών και πεζογράφων του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα, όπως ο Λασκαράτος, Παλαμάς, Καβάφης, Σιλειανός, Καζαντζάκης, Σεφέρης, Ρίτσος και Ελύτης.

Το Ελληνικό Τμήμα του Αρχείου Ταινιών της Αίθουσας Ποίησης Woodberry στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του Harvard περιέχει ταινίες ήχου σύγχρονης ελληνικής ποίησης, στις οποίες διαβάζουν οι συγγραφείς, όπως ηχογραφήσεις από τους Νομπελίστες ποιητές Σεφέρη και Ελύτη. Επίσης το τμήμα περιλαμβάνει αναγνώσεις των: Κωνσταντίνου Καβάφη, Τάκη Παπατσώνη, Νικηφόρου Βρεπτάκου, Μίλτου Σαχτούρη, Νίκου Εγγονόπουλου, Ελένης Βακαλό, Γιάννη Ρίτσου και πολλών άλλων σύγχρονων Ελλήνων ποιητών. Βρίσκεται σε εξέλιξη χρηματοδότηση για να διατηρηθούν και ψηφιοποιηθούν αυτές οι ηχογραφήσεις και να γίνουν προσβάσιμες στο διαδίκτυο.

Η λαϊκή παράδοση αντιπροσωπεύεται δυνατά στη συλλογή με ζωντανό πλήρες σύνολο των πρώτων εκδόσεων δημοτικών τραγουδιών και λαογραφικών δημοσιεύσεων (όπως περιοδικά) στα Ελληνικά, Γαλλικά, Ιταλικά, Γερμανικά και Αγγλικά (http://www.gsas.harvard.edu/programs_of_study/the_classics.php πρόσβαση στις 6 Μαρτίου 2007). Οι μοναδικές ηχογραφήσεις των Whitman/Rinvolucri για τον Καραγκιόζη (Ελληνικό Θέατρο Σκιών) και τα αρχεία του Νοτόπουλου για τη δημοτική μουσική και ποίηση και η Συλλογή του Milman Parry έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον των ερευνητών παγκοσμίως. Η Συλλογή του Milman Parry έχει γίνει ο τυχερός αποδέκτης της Ψηφιακής Πρωτοβουλίας της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Harvard και του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών για να διατηρήσει, να ψηφιοποιήσει και να διαθέσει στον κόσμο μέσω του ιστοτόπου της το έργο: ***The Singer Continues the Song: Text and Music from the Milman Parry Collection.*** <http://www.chs.harvard.edu/mpc/index.html>. Για τις ηχογραφήσεις των Whitman/Rinvolucri και τα αρχεία Νοτόπουλου δεν έχει βρεθεί ακόμα χρηματοδότηση για τη διατήρηση και ψηφιοποίηση. Δυστυχώς, τμήματα αυτών των συλλογών δεν είναι προσβάσιμα εξαιτίας της εύθριπτης κατάστασής τους. Όπως στην περίπτωση των ηχογραφήσεων ποίησης, προσπάθειες καταβάλλονται επίσης για την εξασφάλιση χρηματοδότησης προκειμένου να διατηρηθεί και να μετατραπεί σε άλλη μορφή αυτό το σπάνιο και πολύτιμο υλικό.

Η ανάπτυξη της Νεοελληνικής συλλογής τα τελευταία 30 χρόνια είναι σταθερή. Η εγκαίνιαση ενός Νεοελληνικού Τμήματος στη Βιβλιοθήκη Widener κατά το τέλος της δεκαετίας του 1970, με λίγο προσωπικό που ασχολείται με την πρόσκτηση, καταλογογράφηση και επεξεργασία του ελληνικού υλικού, έχει εξασφαλίσει τη συνεχιζόμενη ανάπτυξή του. Ο στόχος της βιβλιογράφου είναι να περιλάβει τον ελληνικό πολιτισμό σε όλες τις εκφάνσεις του, όπως τρέχοντα πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα και πασχίζει να είναι όσο το δυνατόν πιο πλήρης. Η Βιβλιοθήκη συλλέγει και διατηρεί το ερευνητικό επίπεδο της βιβλιοθήκης με συλλογή υλικού στις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

- Αρχαιολογία

- Αρχιτεκτονική, ιδιαίτερα τοπική
- Βιβλιογραφία (εκτύπωση, δημοσίευση, τέχνη του βιβλίου)
- Βιογραφία, αυτοβιογραφία, απομνημονεύματα
- Επιχειρήσεις, ελληνικού ενδιαφέροντος και όσο επηρεάζουν τις διεθνείς σχέσεις και τις σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Κλασικοί (σύγχρονες αποδόσεις αρχαίων ελληνικών κειμένων, ερμηνεία και ανάλυση)
- Παιδικά βιβλία, αναγνωρισμένων ή/και τιμηθέντων Ελλήνων συγγραφέων ή καλλιτεχνών
- Οικονομική επιστήμη, όπως σχετίζεται με την Ελλάδα και τις οικονομικές και πολιτικές σχέσεις της με άλλες χώρες, ιδιαίτερα αυτές της Ευρωπαϊκής κοινότητας
- Εκπαίδευση, σε όλα τα επίπεδα, με έμφαση στην ανώτατη εκπαίδευση
- Περιβαλλοντικές μελέτες
- Καλές τέχνες
- Γεωγραφία και γεωλογία
- Λαϊκή παράδοση
- Ιστορία με έμφαση στην τοπική ιστορία
- Λογοτεχνία (ιστορία της λογοτεχνίας, θεωρία, κριτική, φιλολογία)
- Γλωσσολογία με έμφαση σε διαλέκτους ποικίλων εθνικών πληθυσμών μέσα στην Ελλάδα
- Ιατρική, ιστορία της και ελληνικές πηγές
- Μουσική εθνικού περιεχομένου ή προέλευσης
- Παραστατικές τέχνες
- Φιλοσοφία
- Ψυχολογία εθνικού ενδιαφέροντος
- Πολιτική (πολιτική θεωρία, πολιτικά συστήματα, διακυβέρνηση, διεθνείς σχέσεις)
- Δημόσια υγεία
- Θρησκεία (στην Ελληνική Ορθόδοξη λογοτεχνία, καθώς και όλες οι Δυτικές και μη Δυτικές θρησκείες όσο σχετίζονται με το Ελληνικό Ορθόδοξο δόγμα και λατρεία)
- Κοινωνικές μελέτες
- Κοινωνιολογία

Η Βιβλιοθήκη έχει συνδρομές σε πολλά επιστημονικά περιοδικά στις πιο πάνω περιγραφόμενες θεματικές ενότητες της συλλογής. Επίσης οι συνδρομές σε περιοδικά περιλαμβάνουν μικρής εμβέλειας περιοδικά και εφημερίδες, πλούσια σε τοπική ιστορία, λαϊκή παράδοση, λογοτεχνία και γλωσσολογία. Στόχος μας ως ερευνητική βιβλιοθήκη είναι να συλλέγουμε για τις τρέχουσες επιστημονικές ανάγκες, αλλά πιο σπουδαία, να αποκτούμε ό,τι πιστεύουμε ότι θα ενδιαφέρει τους ερευνητές στο μέλλον. Έτσι ποτέ δεν γίνεται απόσυρση υλικού, ποτέ δεν καθορίζεται ή περιορίζεται με κανένα τρόπο από προσωπικές ή πολιτικές απόψεις.

Τα παραπάνω απλώς προβάλλουν τα δυνατά σημεία της Νεοελληνικής συλλογής του Harvard. Η μοναδικότητα της συλλογής πιστώνεται στους αξιοσημείωτους επιστήμονες του Harvard Cornelius Conway Felton, Ευαγγελινό Αποστολίδη Σοφοκλή, Cedric Whitman και τελευταία στον καθηγητή Γεώργιο Σαββίδη, τον πρώτο κάτοχο της Έδρας Νεοελληνικών Σπουδών Γιώργος Σεφέρης. Πρόσφατα κληροδοτήματα χρημάτων για αγορά νεοελληνικών βιβλίων, όπως οι χρηματοδοτήσεις του Ραφαήλ Δήμου (1964), των Harry Knowles Messenger και Ada Messenger (1968), του Πρύτανη Cornelius Conway Felton (1966), της Anna Maktos Vance (1982) και η πιο πρόσφατη χρηματοδότηση του Καρόλου Δημάκη (2004), έχουν εξασφαλίσει τη συνεχιζόμενη αύξηση της Νεοελληνικής συλλογής. Αυτά τα χρήματα συμπίεζονται από τα αυξημένα κόστη των εκδόσεων, τις συναλλαγματικές διακυμάνσεις, τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις και προσδοκίες των χρηστών (για παράδειγμα η αγορά CD, DVD και ηλεκτρονικών πηγών). Καθώς οι προϋπολογισμοί που υποστηρίζουν τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου παραμένουν σταθεροί για αρκετά χρόνια, ενώ τα συνολικά κόστη έχουν αυξηθεί δραματικά, είναι ουσιαστική η αναζήτηση χρημάτων για την εξασφάλιση της συνεχιζόμενης αύξησης της Νεοελληνικής συλλογής.